

Ο Γιώργος Σεφέρης και ο Γιώργος Θεοτοκάς γράφουν για την 28η Οκτωβρίου του 1940

/ [Ιστορία - Εθνικά Θέματα](#)

Πλήθος οι ποιητές και οι πεζογράφοι που έγραψαν για την 28η Οκτωβρίου του 1940: από τον Παλαμά, τον Βάρναλη, τον Σικελιανό, τον Ρίτσο, τον Βρεττάκο, τον Ελύτη και τον Σεφέρη μέχρι τον Τερζάκη και τον Θεοτοκά.

Τα γραπτά τους θυμίζουν κάποτε (ή και είναι) ημερολόγιο, όπου εξομολογούνται με ανησυχία, αλλά και γενναιοφροσύνη, και αισιοδοξία, τα αισθήματά τους για την τύχη της Ελλάδας στον επερχόμενο πόλεμο. Για τη σημερινή επέτειο, θα παρακολουθήσουμε έναν ποιητή, τον Γιώργο Σεφέρη, κι έναν πεζογράφο, τον Γιώργο Θεοτοκά (ανήκουν αμφότεροι στη γενιά του 1930), μέσα από τις ημερολογιακές καταγραφές τους. Παρατίθενται ενδεικτικά αποσπάσματα.

Γιώργος Σεφέρης

Δευτέρα 28 Οκτώβρη 1940.

Κοιμήθηκα δύο το πρωί, διαβάζοντας Μακρυγιάννη. Στις τρεις και μισή μια φωνή μέσα από το τηλέφωνο με ξύπνησε: «Έχουμε πόλεμο». Τίποτε άλλο, ο κόσμος είχε αλλάξει. Η αυγή, που λίγο αργότερα είδα να χαράζει πίσω από τον Υμηττό, ήταν άλλη αυγή: άγνωστη. Περιμένει ακόμη εκεί που την άφησα. Δεν ξέρω πόσο θα περιμένει, αλλά ξέρω πως θα φέρει το μεγάλο μεσημέρι.

Ντύθηκα κι έφυγα αμέσως. Στο Υπουργείο Τύπου δυο-τρεις υπάλληλοι. Ο Γκράτσι είχε δει τον Μεταξά στις τρεις. Του έδωσε μια νότα και του είπε πως στις 6 τα ιταλικά στρατεύματα θα προχωρήσουν. Ο πρόεδρος τού αποκρίθηκε πως αυτό ισοδυναμεί με κήρυξη πολέμου, και όταν έφυγε κάλεσε τον πρέσβη της Αγγλίας.

Αμέσως έπειτα με τον Νικολούδη στο Υπουργείο Εξωτερικών. Ο πρόεδρος ήταν μέσα με τον πρέσβη της Τουρκίας. Στο γραφείο του Μαυρουδή, ο Μελάς έγραφε σπασμωδικά ένα τηλεγράφημα. Ο Μαυρουδής μέσα στο παλτό του σαν ένα μικρό σακούλι. Διάβασα τη νότα του Γκράτσι. Ο Γάφος κι ο Παπαδάκης τηλεφωνούσαν. Καθώς ετοιμάζα το τηλεγράφημα του Αθηναϊκού πρακτορείου, μπήκε ο Τούρκος πρέσβης για να ιδεί τη νότα και σε λίγο ο πρόεδρος με όψη πολύ ζωντανή. Έπειτα άρχισαν να φτάνουν οι υπουργοί, χλωμοί περισσότερο ή λιγότερο, καθένας κατά την κράση του. Το υπουργικό συμβούλιο κράτησε λίγο. Ο Μεταξάς πήγε αμέσως στο γραφείο του κι έγραψε το διάγγελμα στο λαό. Το πήραμε και γυρίσαμε στο Υπουργείο Τύπου. Μέσα από τα τζάμια του αυτοκινήτου, η αυγή μ' ένα παράξενο μυστήριο χυμένο στο πρόσωπό της. Έγραψα μαζί με το Νικολούδη το διάγγελμα του βασιλιά. Καμιά δακτυλογράφος ακόμη· πήγα σπίτι μια στιγμή και το χτύπησα στη γραφομηχανή μου. Η Μαρώ μού είχε ετοιμάσει καφέ. Γύρισα στο Υπουργείο καθώς σφύριζαν οι σειρήνες...

[...]

«Μέρες» (16 Απρίλη 1934-14 Δεκέμβρη 1940), γ' τόμος.

Γιώργος Θεοτοκάς

Κηφισιά 28 Οκτωβρίου 1940.

Ξυπνώ με τις καμπάνες που σημαίνουν την κήρυξη του πολέμου και τον πρώτο συναγερμό. Επιτέλους είμαστε μέσα! Ο ωραιότατος καιρός, οι καμπανοκρουσίες, κάποια κίνηση ιδιαίτερη, κάποια έξαψη που αισθάνομαι αμέσως τριγύρω μου, στο σπίτι, στο δρόμο, στα άλλα σπίτια και στους κήπους, όλα αυτά προσδίδουν, από την πρώτη στιγμή, στην ημέρα που αρχίζει, μια όψη εορτάσιμη, πανηγυρική. Η πρώτη σκέψη μου είναι: «Το μεσημέρι το αργότερο θα έλθουν τα αεροπλάνα να μας βομβαρδίσουν».

Ξεκινώ για την Αθήνα νωρίτερα από τη συνηθισμένη μου ώρα. Στο δρόμο, ενώ πηγαίνω προς τον Πλάτανο να πάρω το λεωφορείο, με συνοδεύει μια γριά προσφυγίνα, μαγείρισσα σε κάποιο σπίτι όπως μου λέει, που τρέχει να πάει στον Πειραιά να δει τί γίνονται τα παιδιά της. Είναι πανικόβλητη, μου μιλά για την καταστροφή της Σμύρνης, για τα πτώματα στους δρόμους.

Στο λεωφορείο διαβάζω την εφημερίδα μου και ξεχνιούμαι. Απάθειά μου. Οι επιβάτες μιλούν για τον πόλεμο με πολλή ψυχραιμία και κάποτε με ευθυμία.

Μετά τους Αμπελοκήπους, μπαίνοντας στην Αθήνα αντικρύζω την πρώτη πολεμική εικόνα και αισθάνομαι την πρώτη συγκίνηση της ημέρας. Μια στρατιωτική μονάδα φεύγει από τα Παραπήγματα. Οι στρατιώτες είναι άοπλοι. Είναι πολύ νέοι και καλά ντυμένοι. Τραγουδούν, γελούν και παίζουν φάπες, κάνουν σαν παιδιά που ξεκινούν για μια ευχάριστη εκδρομή. Μες στο λεωφορείο μου μια γυναίκα ξαφνικά αρχίζει και κλαίει με λυγμούς, μια άλλη κλαίει κρυφά, στρέφει το πρόσωπό της προς τα έξω για να μην την δουν.

Φτάνω στο γραφείο, συζητώ με τον Αλέκο για τις εκκρεμείς υποθέσεις, ύστερα βγαίνω στην οδό Βουκουρεστίου. Παντού υπάρχει μια κίνηση ασυνήθιστη, αλλά τίποτα που να μοιάζει με φόβο. Ο κόσμος είναι γενναίος και εύθυμος, πηγαиноέρχεται στους δρόμους, συζητεί με θέρμη, αλλά χωρίς υπερβολική νευρικότητα.

Ξαναβρίσκω όλη την απάθειά μου που είχε θαρρείς κλονιστεί για μια στιγμή στο λεωφορείο. Αισθάνομαι ότι ανήκω σ' ένα σύνολο που δεν έχασε την αυτοπειθαρχία του. Το αίσθημα αυτό μου δίνει κάποια περηφάνια.

Στη γωνία Βουκουρεστίου και Σταδίου μια αρκετά μεγάλη διαδήλωση νέων έχει επιτεθεί στα γραφεία της Ala Litoria. Σπάζουν τις πόρτες, μπαίνουν μέσα και τα σπάνουν όλα, γεμίζουν το δρόμο με συντρίμια και χαρτιά. Το νεανικό πλήθος φωνάζει και γελά. Αισθάνομαι ότι μου μεταδίδει τον ενθουσιασμό του, φωνάζω και εγώ και γελώ.

Σιγά-σιγά η Αθήνα παίρνει το ύφος των μεγάλων εθνικών εορτών, κάτι που θυμίζει λ.χ. τα Εκατόχρονα της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά πιο αυθόρμητα και πιο νεανικά. Καιρός θαυμάσιος, καταγάλανος ουρανός. Πλήθη νέων, με στολές της ΕΟΝ ή με πολιτικά, έχουν χυθεί στους κεντρικούς δρόμους, με λάβαρα, σημαίες, δάφνες, μουσικές. Κρατούν εικόνες του βασιλιά, του Μεταξά, του καταδρομικού «Έλλη» με την επιγραφή: «Δεν λησμονούμε». Ο κόσμος συμμετέχει σ' αυτές τις εκδηλώσεις, χειροκροτεί, ζητωκραυγάζει. Είχα πολλά, πάρα πολλά χρόνια να δω τέτοιο ενθουσιασμό στην Αθήνα. Αισθάνεται κανείς ένα πάθος μες στον αέρα, ένα φανατισμό, μια λεβεντιά. Ξύπνησε το ελληνικό φιλότιμο, είναι κάτι ωραίο. Και μια τέλεια εθνική ενότητα. Είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου που αισθάνομαι τέτοιαν ομόνοια να βασιλεύει στον τόπο.

Κανείς δεν σκέπτεται αυτή τη στιγμή ότι ο εχθρός είναι δέκα φορές ισχυρότερος, ότι ο θάνατος κρέμεται από πάνω μας μέσα σ' αυτόν τον λαμπρό ουρανό. Αισθάνομαι μια μεγάλη αγάπη για τον ελληνικό λαό, μια αγάπη γεμάτη αλληλεγγύη, στοργή και αντρική εκτίμηση. Είναι ένας όμορφος, λεβέντικος, ευγενικός και έξυπνος λαός, είναι ένας λαός που αξίζει περισσότερο από ορισμένους μεγάλους λαούς του κόσμου και ασφαλώς πολύ περισσότερο απ' αυτούς τους ξιπασμένους που ξεκίνησαν σήμερα να μας κατακτήσουν.

Μου κάνει εντύπωση πως όλες οι εκδηλώσεις της Αθήνας σήμερα, ακόμα και οι εκδηλώσεις που έχουν ένα τόνο μίσους και βίας, γίνονται με κάποιο ύφος αυθόρμητης ευγένειας, με κάποια αξιοπρέπεια, με κάποιον ορμέμφυτο πολιτισμό που απεχθάνεται τη χυδαιότητα και την προστυχιά. Στις κρίσιμες ώρες οι Έλληνες βρίσκουν τον πιο αληθινό εαυτό τους, ενώ στις ομαλές περιστάσεις συμβαίνει τόσο συχνά να τον ξεχνούν!

[...]

28 Οκτωβρίου (νύχτα)

Μου τηλεφώνησε ο Τερζάκης, φεύγει αύριο.

Μαυρίλα και ησυχία βαριά. Παράξενη ησυχία. Περίμενα ότι θα είχαν συμβεί απόψε περισσότερα γεγονότα. Μα στην Πάτρα σκότωσαν αρκετό κόσμο και εξάλλου

έχουμε τη νύχτα μπροστά μας.

Αν ζήσουμε θα έχουμε να λέμε ιστορίες.

«Τετράδια ημερολογίου 1939-1953», Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Για την αντιγραφή και την επιμέλεια: Β. Χατζηβασιλείου

Πηγή: ΑΠΕ - ΜΠΕ